

دانشگاه پیام نور

مجموعه مقالات همایش نقش علوم انسانی در توسعه ملی

۲۹ مهر ۱۳۸۸

معاونت پژوهشی

دانشگاه پیام نور

سرشناسه	: همایش نقش علوم انسانی در توسعه ملی (۱۳۸۸: تهران)
عنوان و پدید آور	: مجموعه مقالات همایش نقش علوم انسانی در توسعه ملی / معاونت پژوهشی دانشگاه پیام نور
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ۴۷۹ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۱۵۹۷
شابک	: 7 - 635 - 387 - 964 - 978
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
موضوع	: علوم انسانی - ایران - کنگره ها
موضوع	: توسعه پایدار - ایران - کنگره ها
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور. معاونت پژوهشی
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۸ - AZ۷۷۲۳
رده بندی دیویی	: ۰۰ - ۱/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۹۵۳۵۶۸

مجموعه مقالات همایش نقش علوم انسانی در توسعه ملی

معاونت پژوهشی دانشگاه پیام نور

تهیه و تولید: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول اسفند ۱۳۸۸

شابک: ۷ - ۶۳۵ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 635 - 7

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۳۸۰۰۰ ریال

بر گزار کننده:

دانشگاه پیام نور

اعضای کمیته علمی:

دکتر محمدرضا مرندي (معاون پژوهشی دانشگاه پیام نور) دبیر همایش
دکتر عابدین مؤمنی (رئیس دانشکده الهیات و علوم اسلامی) دبیر کمیسیون مبانی و مباحث نظری
دکتر سید محمدرضا طباطبایی (مدیر گروه علوم سیاسی دانشگاه امام صادق (ع)) دبیر کمیسیون برنامه ها و
سیاست گذاری ها
دکتر محسن خلیجی (معاون پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی) دبیر کمیسیون آسیب شناسی و چالش ها
دکتر اصغر ابوالحسنی (معاون اداری و مالی دانشگاه پیام نور) دبیر کمیسیون ضرورت ها و کاربردها

اعضای کمیته اجرایی:

مهندس فیصل حسینی (معاون اداری و مالی)
فاضل بوستان (سرپرست مدیریت کتابخانه مرکزی)
علی اصغر موحد (مدیر کل امور مالی)
محمدرضا ابراهیمی (مدیر روابط عمومی)
احمد علمشاهی (سرپرست اداره کل دفتر ریاست)
حسن اسفندمز (مدیر عمومی)
قاسم حمزه ای (مدیر انتشارات)
حجت سلیمانی ملکان (مدیر رایانه)
دکتر محمدرضا حاتمی (قائم مقام معاونت پژوهشی و مدیر تدوین)

حامیان همایش:

دانشگاه امام صادق (ع)
پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها
پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه شهید بهشتی
بنیاد حکمت اسلامی صدرا
سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)
کمیسیون ملی یونسکو در ایران
دانشگاه معارف اسلامی - قم

اهداف همایش

الف) توجه دادن سیاست‌گذاران، تصمیم‌گیران و قانون‌گذاران کشور به اهمیت نقش علوم انسانی در توسعه‌ی ملی نظام جمهوری اسلامی؛

ب) حساس کردن طراحان و تهیه‌کنندگان پیش‌نویس برنامه‌ی پنجم توسعه و ارتقای سهم علوم انسانی در آن و بودجه‌های سالیانه؛

ج) شناخت وضعیت موجود علوم انسانی و فرهنگ کشور؛

د) شناخت وضعیت مطلوب علوم انسانی با توجه به ظرفیت‌های ملی؛

ه) شناخت آسیب‌ها و چالش‌های حوزه‌ی علوم انسانی در ایران و ارائه‌ی راهکارهای مناسب جهت برون‌رفت از آنها.

محورهای همایش

محور اول: مبانی و مباحث نظری

۱- نقش علوم انسانی در نظریه‌پردازی‌های توسعه‌ی ملی و بومی کشور.

۲- نظریه‌های توسعه از منظر رویکردهای مختلف علوم انسانی (اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی).

۳- مقایسه‌ی مبانی نظری بومی و غیربومی توسعه.

۴- گفت‌وگوهای توسعه در جمهوری اسلامی (عدالت اجتماعی، توسعه‌ی اقتصادی، توسعه‌ی سیاسی و توسعه‌ی فرهنگی) و بررسی آنها از منظر علوم انسانی.

۵- بومی‌سازی علوم انسانی و نقش آن در توسعه‌ی ملی و بومی.

۶- بررسی رابطه‌ی متقابل فرهنگ، علوم انسانی و توسعه.

۷- جایگاه علوم و معارف اسلامی در نظریه‌پردازی‌های توسعه ملی.

۸- نقش علوم انسانی در فرایند تحقق توسعه‌ی انسانی.

۹- نقش علوم انسانی در شکل‌گیری الگوهای توسعه در غرب.

۱۰- الگوهای توسعه‌ی آسیایی و جایگاه علوم انسانی در آنها.

محور دوم: برنامه‌ها و سیاستگذاری‌ها

۱- نقش علوم انسانی در فرایند توسعه‌ی اقتصادی جمهوری اسلامی.

۲- نقش علوم انسانی در فرایند توسعه‌ی علمی و فناوری جمهوری اسلامی.

۳- نقش علوم انسانی در فرایند توسعه‌ی فرهنگی جمهوری اسلامی.

۴- نقش علوم انسانی در فرایند توسعه‌ی سیاسی و اجتماعی جمهوری اسلامی.

۵- نقش علوم و معارف اسلامی در فرایند توسعه‌ی ما

۶- جایگاه علوم انسانی در اسناد و برنامه‌های توسعه

برنامه‌ی پنجم و ...).

۷- نقد و بررسی سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملکرد نهادهای متولی علوم انسانی در کشور.

محور سوم: آسیب‌شناسی و چالش‌ها

۱- راهکارهای بازسازی و ارتقای جایگاه علوم انسانی در کشور.

۲- جهانی شدن و توسعه‌ی علوم انسانی در ایران (فرصت‌ها و تهدیدات).

۳- چالش‌ها و موانع توسعه‌ی سیاسی و نقش علوم انسانی در رفع آنها.

۴- چالش‌ها و موانع توسعه‌ی اقتصادی و نقش علوم انسانی در رفع آنها.

۵- چالش‌ها و موانع توسعه‌ی فرهنگی و نقش علوم انسانی در رفع آنها.

- ۶- چالش‌ها و موانع توسعه‌ی ملی و نقش علوم‌انسانی در رفع آنها.
- ۷- آسیب‌شناسی سیاست‌گذاری‌های ملی در حوزه‌ی علوم‌انسانی.
- ۸- توسعه‌ی غریبومی و فواید و آسیب‌های آن به روند توسعه‌ی ملی.

محور چهارم: ضرورت‌ها و کاربردها

- ۱- نقش علوم‌انسانی در رفع مشکلات و موانع توسعه‌ی ملی.
- ۲- سهم علوم‌انسانی در تولید ناخالص ملی (ثروت).
- ۳- سهم علوم‌انسانی در کارآفرینی و اشتغال ملی.
- ۴- موانع توسعه‌ی علوم‌انسانی در نظام آموزش و پژوهش کشور.
- ۵- موانع پیش روی علوم‌انسانی در نقش آفرینی در توسعه‌ی ملی.
- ۶- ارزیابی انتقادی وضعیت آموزش و پژوهش علوم‌انسانی در کشور (در دو مقطع متوسطه و عالی).
- ۷- نقش نخبگان علوم‌انسانی در فرایند توسعه ملی کشور.
- ۸- نقش میان رشته‌ای‌های علوم‌انسانی در فرایند توسعه ملی.
- ۹- دیدگاه‌های امام و مقام معظم رهبری و مسئولان بلندپایه نظام درخصوص جایگاه علوم‌انسانی.

www.ketab.ir

پیشگفتار

بی‌تردید علوم انسانی اصلی‌ترین بستر ساز تئوریک و نظری فرهنگ تلقی می‌شود. به عبارت دیگر، برای دستیابی به اهداف فرهنگی باید از مسیر علوم انسانی عبور کرد، زیرا فرهنگ، ذاتاً موضوعی در حوزه‌ی علوم انسانی است و اگر بخواهیم به فرهنگ توجهی مبنایی و علمی داشته باشیم، باید از خاستگاه علوم انسانی به آن نگاه کنیم.

از انقلاب اسلامی ایران نیز به‌عنوان یک انقلاب فرهنگی یاد می‌شود، اما متأسفانه در سیاست‌گذاری‌ها، راهبردها، برنامه‌ریزی‌ها و قانون‌گذاری‌های سال‌های پس از پیروزی انقلاب، به مقوله فرهنگ و علوم انسانی آنگونه که باید و شاید توجه نشده است.

متأسفانه جایگاه علوم انسانی در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه به‌عنوان رشته‌های ثانوی و غیرکاربردی شناخته شده است، لذا معمولاً دانش‌آموزان مستعد به رشته‌های غیر علوم انسانی سوق داده می‌شوند. آیین‌نامه‌های آموزشی، پژوهشی و ارتقای اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها نیز به‌گونه‌ای متناسب با رشته‌های غیر علوم انسانی تنظیم شده به‌طوری‌که اساتید حوزه‌ی علوم انسانی به سختی امکان ارتقا می‌یابند. در بحث تولید علم و جنبش نرم افزاری حوزه‌ی علوم انسانی بیش از سایر حوزه‌ها باید مورد توجه قرار گیرد. ضرورت تغییر رویکرد وارداتی ترجمه‌ای در حوزه‌ی علوم انسانی به رویکرد بومی اجتهادی بیش از همه مشعر و معطوف به علوم انسانی است. همواره تصور می‌شود که «علوم انسانی» در مقوله‌ی اشتغال و کارآفرینی نمی‌تواند جایگاه قابل توجهی داشته باشد، این در حالی است که اولویت نخست کشورهای غربی، توجه به «علوم انسانی» بوده است.

در برخورد با چالش‌های موجود و برای ارائه‌ی راهکارهایی جهت حل معضلات موجود، توجه به قابلیت‌های علوم انسانی باید به‌عنوان هدف اصلی تبیین شود.

حقیقت این است که علوم انسانی قادر به هدایت حوزه‌ی صنعت و فناوری است. اگر در گذشته قدرت نظامی و یا توسعه فناوری و اقتصادی ملاک قدرتمندی کشورها به‌شمار می‌رفت، امروزه اولویت نخست توسعه و ملاک اصلی پیشرفت، فرهنگ و توسعه فرهنگی تلقی می‌شود که علوم انسانی رکن اصلی آن است.

در یکی دو دهه اخیر، چندین همایش ملی پیرامون مسائل مربوط به علوم انسانی در ایران برگزار شده است، همایش «آکادمی علوم انسانی»، «علوم انسانی و چالش‌های اشتغال»، آسیب‌شناسی علوم انسانی و دانشگاه مدرن، «علوم انسانی، وضعیت امروز و چشم انداز فردا» و «همایش ملی علوم انسانی» از جمله این همایش‌هاست.

گفتنی است هر یک از این همایش‌ها از منظری به موضوع علوم انسانی پرداخته است. تأثیر پی‌افزودگی ساختاری در عدم توسعه علوم انسانی، بررسی علوم انسانی از حیث اعتبارات پژوهشی، مناسبات علوم انسانی و علوم اجتماعی و نقش علوم انسانی در توسعه پایدار، رویکردهای اند که در این همایش‌ها بررسی شده‌اند. اما همایشی که بیش از همه، مهم‌تر و کاربردی‌تر به نظر می‌رسد، همایشی است که توسط پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار گردیده است. موضوعات این همایش در هشت محور ارائه شد: «وضعیت علوم انسانی در ایران معاصر»، «مناسبات علوم انسانی و علوم تجربی»، «نقش علوم انسانی در توسعه‌ی همه جانبه کشور»، «علوم انسانی بومی و دینی»، «آسیب‌شناسی علوم انسانی و رشته‌های آن در کشور»، «راهکارهای ارتقای علوم انسانی و رشته‌های آن در کشور»، «نقش نهادهای کشور در ارتقای علوم انسانی» خوشبختانه نتایج و جمع‌بندی نهایی این گزارش برای بسیاری از دستگاه‌های سیاست‌گذار حاکمیتی نظیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گرفته است. همایش «نقش علوم انسانی در توسعه‌ی ملی» حرکتی در مسیر استمرار این تلاش‌ها و اقدامات است. در اینجا لازم است از همه عزیزانی که در برگزاری این همایش ما را یاری کردند اعم از مراکز علمی و دستگاه‌های اجرایی حامی، اعضای محترم کمیته‌ی علمی و کمیته‌ی اجرایی و تمامی همکارانی که در معاونت پژوهشی دانشگاه پیام نور زحمات زیادی در راه برگزاری هرچه بهتر این همایش متقبل شدند تشکر کنم امید است این راه به وسیله دیگر فرهیختگان استمرار یابد. همچنین از کلیه همکاران مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی و انتشارات دانشگاه که در تهیه و تنظیم و چاپ مجموعه مقالات همکاری صمیمانه داشته‌اند کمال تشکر را دارم.

ان شاء الله

محمدرضا مرندی

معاون پژوهشی دانشگاه پیام‌نور

و دبیر همایش

فهرست

- ۱ علوم انسانی و فقر تنوریک در فرایند توسعه ملی ایران
دکتر غلامحیدر ابراهیم‌پای سلامی
- ۲۰ بررسی تأثیر بومی‌سازی علوم انسانی در توسعه علمی
بتول اخوی‌راد
- ۲۷ نقش بومی‌سازی نظریه‌های سازمان و مدیریت با رویکرد مستندسازی تجربیات در توسعه ملی
دکتر سیدعلی‌اکبر احمدی - علی صالحی
- ۵۰ بررسی نظریات رشد اقتصادی در راستای دستیابی به توسعه اقتصادی
رضا اسمعیل‌زاده
- ارزیابی انتقادی وضعیت آموزش و پژوهش علوم انسانی در راستای توسعه ملی کشور (بررسی برنامه‌های درسی علوم انسانی در آموزش عالی)
دکتر سیدمهدی آقاپور - وحیده شاهسوار - امیر حاج سلمانی
- ۷۸ اهمیت و نقش علوم انسانی در رفع مشکلات و موانع توسعه ملی
دکتر جهانگیر بیابانی
- ۸۹ بررسی موانع فرهنگی مشارکت زنان روستایی (مطالعه موردی: بخش کندوان شهرستان میانه)
ویدا پزشکی، رضوان قمبرعلی
- ۱۰۱ آسیب‌شناسی آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اداری حوزه علوم انسانی ایران
آذر تاجور - سیاوش پورطهماسبی - یوسف ادیب
- ۱۱۴ نقش علوم انسانی در توسعه جامعه با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری
سیاوش پورطهماسبی - نسیم پور اصغر - آذر تاجور
- ۱۳۰ چالش‌های فراروی پژوهشگران علوم انسانی در توسعه ملی
مهوش جانمردی

- جایگاه علوم انسانی در ایران
دکتر محمدرضا حاتمی
۱۵۱
- نقش دانش جغرافیا در توسعه ملی با توجه به چالش‌ها و ایجاد فرصت‌های نو
الهام حسین‌نیا
۱۷۴
- نقش علوم انسانی در نظریه‌پردازی‌های توسعه ملی و بومی کشور (با تأکید بر جامعه‌شناسی) (محرور اول: مبانی و مباحث نظری
- موضوع اول)
اعظم خطیبی
۱۸۶
- جایگاه علوم انسانی در سند چشم‌انداز بیست ساله توسعه کشور
دکتر عباسعلی رهبر - مسعود آخوند مهریزی
۲۰۱
- بررسی نقش سرمایه‌های اجتماعی در توسعه
دکتر راضیه رضاوازه - علی سلسله
۲۱۹
- نقش علوم انسانی و اجتماعی در سیاست‌گذاری ملی
سید محمد سجادیان - علی رضایی
۲۴۱
- نقش نظام‌های آموزشی دانشگاهی در فرایند توسعه علمی و فناوری اطلاعات و ارتباطات جمهوری اسلامی
دکتر اکبر سلیمان‌نژاد
۲۴۹
- نقش علوم انسانی در کارآفرینی و اشتغال ملی
دکتر گلناز سعیدی
۲۶۵
- ارتباطات توسعه، واکاوی نقش علوم ارتباطات در فراگرد توسعه
محسن سلسله
۲۷۴
- تجزیه و تحلیل محیط دانشگاه با رویکرد چشم‌انداز بیست ساله (۱۴۰۴) به منظور بررسی نقش آن در فرایند توسعه ملی
دکتر سیدرضا سیدجوادین - محمد تاب
۲۸۹
- تأملی بر ضرورت مبانی توسعه فرهنگی و اهمیت آن در جامعه ایران
محمد حسن شربتیان
۳۰۲
- چالش‌ها و موانع توسعه ملی و نقش علوم انسانی در رفع آنها
مظفر شریف‌زاده
۳۱۹
- علوم انسانی و چالش‌های موجود در فرایند توسعه
سبیه طاطیان
۳۳۳
- بررسی تأثیر جهانی شدن بر علوم انسانی (مطالعه موردی: مدیریت)
حسین عباسی اسفنجانی
۳۴۳

- ۶۳۵۴ عامل انسانی در نظریه‌های رشد و توسعه اقتصادی
دکتر هادی غفاری - علی چنگی آشتیانی
- ۳۶۴ نقش کارآفرینی دانشگاهی در توسعه ملی
دکتر رکسانا فکری
- ۳۷۱ بررسی عوامل مؤثر در تحقق سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران
علی‌رضا فتحی‌زاده - معین ضابطی - دکتر احسان الهی فرد
- ۳۸۹ جایگاه علوم انسانی در استان و برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی
دکتر لطف‌الله فروزنده
- ۴۰۲ درآمدی بر تنگناها، چالش‌ها و موانع تحقیقات در علوم انسانی
دکتر حسین متفکر - حسین نازکبار - رضا ویسی
- ۴۱۶ سهم علوم انسانی در تولید ناخالص ملی
دکتر حسین میرزایی - دکتر علی نجات‌بخش اصفهانی
- ۴۳۴ ضرورت تدوین راهبرد برای کارآفرینی فارغ‌التحصیلان و نقش علوم انسانی در اشتغال آنها
دکتر علی نجات‌بخش اصفهانی - اکبر باقری
- ۴۵۵ بررسی وضعیت تولید علم با تکیه بر علوم انسانی و طرح ضرورت‌های اساسی آن
حبیب‌الله نجفی هزارجریبی
- ۴۶۹ جامعه‌شناسی توسعه ملی در ایران در فرایند جهانی شدن (چالش‌ها و فرصت‌ها)
دکتر محسن نیازی - محمد کارکنان نصرآبادی